

انواع راهبرد ها

در شماره های قبل پس از اشاره ای مختصر به سیر تحولات تاریخی و تکوین مفهوم مدیریت راهبردی، به تعریفی جامع و رادع از راهبرد دست یافتیم و معلوم شد که امروزه در کشور ها نمی توان تمام امور و موضوعات راهبردی را در یک راهبرد، حتی تحت عنوان راهبرد بزرگ یا ملی مورد بحث و تصمیم گیری قرار داد و حتی در حد کلان هم نمی توان این امور را یکجا سیاستگذاری کرد، همان طور که سیاست های کلی نظام هم در ایران، به صورت بخشی، تدوین می شوند (اگر چه راهبرد و فرایند تدوین آن با سیاست و سیاستگذاری متفاوت است).

بدین ترتیب نتیجه گرفته می شود که در سطح ملی راهبردهای مختلفی را از نظر نوع یارده های طراحی و اجرا می توان تفکیک و تبیین کرد.

در سطح بندی راهبرد و تعیین انواع آن برحسب سطوح مدیریتی و تصمیم گیری، طراحی، اجرا و نوع فعالیت هایی که می بایست در فرآیند راهبردها طراحی شده و به مرحله اجرا گذارده شوند، اکثر قریب به اتفاق دانشمندان و نظریه پردازان صاحب نام حوزه سازمان و مدیریت راهبردی سه سطح مدیریتی، سه رده سازمانی و سه سطح را برای راهبرد ها در سازمان های بزرگ، چه درحوزه کسب وکار و حتی در سازمان های دولتی و نظامی قایل شده اند.

راهبرد مؤسسه

این راهبرد که در واقع راهبرد بزرگ و اصلی سازمان می باشد، در بالاترین رده سلسله مراتب سازمانی طراحی و در سرتاسر سازمان به اجرا گذارده می شود.

این راهبرد که مبتنی بر مأموریت اصلی، رسالت و فلسفه وجودی سازمان طراحی و تدوین می شود، طرحی است عمومی و جامع از تصمیمات و اقدامات مهمی که سازمان قصد دارد با آنها رسالت و مأموریت اصلی و ذاتی خود را در محیطی رقابتی و پویا به مرحله اجرا در آورد و نشان می دهد که سازمان چگونه می خواهد به هدف ها یا نتایج دلخواه خود برسد، خط مشی های کلی آن چیست، نحوه توزیع و اختصاص منابع سازمان و الگوی ساختار های سازمانی و روش های اجرایی کلان سازمان چگونه است.

این طرح نشان می دهد که سازمان در چه حوزه جغرافیایی فعالیت خواهد کرد و در چه رشته های کاری وارد می شود یا نمی شود، چند رشته کاری خواهد داشت و حوزه فعالیت های آن در چه محدوده ای تعریف می شود.

راهبردهای رشته کاری

این نوع راهبردها در سازمان هایی که دارای چند رشته کاری می باشند، برای هر رشته کاری در چارچوب راهبرد اصلی مؤسسه و در واقع برای رسیدن به اهداف سازمان و اجرای راهبرد اصلی آن، طراحی و به مرحله اجرا در می آیند. مؤسسات بزرگ که دارای چند رشته کاری می باشند، بالتبع دارای چند راهبرد رشته کاری هستند و برعکس در سازمان های دارای یک رشته کاری راهبرد مؤسسه شامل راهبرد رشته کاری آن نیز می شود.

راهبرد های وظیفه ای

راهبردهای وظیفه ای که به عبارتی دیگر عملیاتی هم گفته می شوند، راهبردهایی هستند که برای انجام وظایف خاص در رشته های کاری سازمان و یا درباره یک موضوع خاص که به تمامی سطوح سازمان مربوط می شود طراحی و اجرا می شوند و معمولاً مؤسسات دارای راهبردهای وظیفه ای متعددی می باشند.

اکنون چنانچه بخواهیم با توجه به این تقسیم بندی که در مورد نوع و سطوح راهبردهای سازمانی وجود دارد برای راهبرد در سطح ملی نیز انواع یا سطوحی قابل شویم الا باید گفت هر راهبرد که به منظور دستیابی به هدفی از اهداف ملی طراحی می شود و نتایج دستاورد های آن منافع اکثریت آحاد و اقشار مختلف جامعه و مردم کشور را در برگیرد و برای اجرای سیاست های ملی، مستلزم به کارگیری و استفاده از مؤلفه های قدرت ملی باشد، راهبرد ملی محسوب می شود.

ثانیاً تردیدی نیست که در جهان امروز با توجه به پیچیدگی و گستردگی سیاست های داخلی و خارجی کشورها و حجم عظیم اطلاعات و ارتباطات آنها در ابعاد و سطوح مختلف ملی، منطقه ای و بین المللی، دیگر نمی توان تصور کرد که تمامی امور اداره یک کشور اعم از امور دولتی یا نظامی را مؤسسه و سازمان در قالب یک راهبرد، حتی با صفت بزرگ، جای داد و تعیین تکلیف کرد.

پس می توان نتیجه گرفت که در سطح ملی و برای امور کشوری و لشکری در کشورها

(امور ملی) همواره راهبردهای متعددی وجود خواهد داشت که می بایست نوع ورده آنها تعیین و تبیین شود.

در یک تقسیم بندی سلسله مراتبی با الهام از سه نوع راهبرد های مؤسسه، رشته های کاری و وظیفه ای، راهبردهای ملی را هم می توان به همین سه نوع راهبرد در سطح ملی، لیکن در سه رده متفاوت به شرح زیر تقسیم بندی کرد.

۱ - راهبرد اصلی، عمومی یا بزرگ، تحت عنوان راهبرد امنیت ملی که در اولین رده از سطح ملی، یعنی بالاترین سطح تصمیم گیری ملی و فراتر از سازمان های دولتی و نیروهای مسلح کشور (رأس راهبردی کشور) طراحی و تدوین می شود که دارای ویژگی های راهبر مؤسسه و مترادف آن است.

این راهبرد نشان دهنده خط مشی کلی اداره امور کشوری و لشکری است و ماهیت آن بیشتر از جنبه های سیاستگذاری و راهنمایی برخوردار است تا جنبه های عملیاتی و اجرایی. این راهبرد در حقیقت راهنمایی برای سازمان ها و دستگاه های اجرایی کشور اعم از دولت یا نیروهای مسلح است تا بتوانند به صورت هماهنگ و هم افزا، راهبرد های بخشی (رشته های کاری) خود را در حوزه های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی،... و نظامی برای تامین منافع ملی و اداره امور کشور طراحی و به مرحله اجرا دریاورند. این راهبرد ملی دستورالعملی است کلی برای اطمینان از به کارگیری حداکثر توان ملی و بهره برداری مؤثر، مفید، هماهنگ و هم افزا از مجموعه مؤلفه های قدرت ملی برای رسیدن به اهداف ملی از طریق متمرکز کردن امکانات بر روی اولویت های اصلی و کلیدی کشور.

در شماره های آینده به یاری خداوند متعال، انواع راهبرد های ملی در رده های دیگر سطح ملی به نظر خوانندگان محترم خواهد رسید.

پروشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی